

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE 14/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om elev- och studerandevård och till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 juni 2013 regeringens proposition med förslag till lag om elev- och studerandevård och till vissa lagar som har samband med den (RP 67/2013 rd) till utskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har social- och hälsovårdsutskottet lämnat utlåtande (ShUU 16/2013 rd) om ärendet. Utlåtandet återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anne-Marie Brisson, undervisnings- och kulturministeriet
- referendarieråd Jorma Kuopus, riksdagens justitieombudsmans kansli
- äldre justitiekanslerssekreterare Outi Kaupila, Justitiekanslersämbetet
- direktör Jorma Kauppinen, Utbildningsstyrelsen
- barnombudsman Maria Kaisa Aula, Barnombudsmannens byrå
- överinspektör Anne Tamminen-Dahlman, Dataombudsmannens byrå
- professor Jouni Välijärvi, Pedagogiska forskningsinstitutet, Jyväskylä universitet
- överinspektör för bildningsväsendet Tuomo Laitila, Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland

- biträdande stadsdirektör Ritva Viljanen, Helsingfors stad
- elevvårdschef Vesa Nevalainen, Helsingfors stad, utbildningsverket
- divisionschef Timo Jalonen, Åbo stad, bildningssektorn
- polischef Sauli Kuha, Uleåborgs polisinskränning
- utbildningsansvarig Mikko Heinikoski, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
- ordförande Hanna Gråsten-Salonen, Skolkuratorer rf
- programdirektör Hanna Heinonen, Centralförbundet för Barnskydd rf
- ordförande Matti Sippola, Luokanopettajaliitto ry
- expertjurist Suvianna Hakalehto-Wainio, Mannerheims Barnskyddsförbund rf
- utbildningsdirektör Heljä Misukka, Undervisningssektorns Fackorganisation
- intressebevakningsexpert Antti Seitamaa, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- ordförande Päivi Juntti, Finlands specialpedagogiska förbund rf
- utvecklingschef Marja Lahtinen och specialsakkunnig Aila Puustinen-Korhonen, Finlands Kommunförbund
- ordförande Daniel Sazonov, Finlands Gymnasistförbund rf
- samordnare Hanna Sauli, Finlands Ungdomssamarbete — Allians rf

- ordförande Jukka Eero Vuorinen, Studiehändledarna i Finland rf
- ordförande Tuomo Tikkanen, Finlands Psykologförbund rf
- ordförande Riikka Lindroos, Finlands rektorer
- verksamhetsledare Tuomas Kurttila, Finlands föräldraförbund rf
- utbildningspolitisk sekreterare Sari Kokko, Handikappforum rf
- verksamhetsledare, YTM Simo Pöyhönen, Högskoleutbildade samhällsvetare rf
- verksamhetsledare Markku Moisala, Privatskolornas Förbund

- docent Matti Rimpelä.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Statens delegation för ungdomsändamål (Nuora)
- Esbo stad
- Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry
- Erilaisten oppijoiden liitto
- Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf.
- Sosnet Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto
- VAMOS - Etsivä nuorisotyö

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att det stiftas en lag om elev- och studerandevård. Bestämmelserna om elev- och studerandevård är för närvarande utspridda i lagstiftningen och det föreslås att de sammanförs i den nya lagen. Lagen ska gälla för förskoleundervisning och grundläggande utbildning, andra stadiets gymnasieutbildning samt i lagen om yrkesutbildning avsedd utbildning.

I propositionen har särskild uppmärksamhet fästs vid generellt inriktad elevhälsa, men verksamheten inom elevhälsan ska också ha en individuell inriktning. Syftet med propositionen är också att flytta tyngdpunkten från dagens problemcentrering så att den i högre grad ligger på förebyggande arbete. Elever och studerande ska kunna få stödinsatser med låg tröskel från elevhälsan. Genom att tillförsäkra eleverna och de studerande ett tidigt stöd i skolan kan man undvika kraftigare insatser och därigenom uppnå betydande kostnadsbesparingar.

I propositionen föreslås det att de studerande på andra stadiet ska få motsvarande kurators- och psykologtjänster från elevhälsan som eleverna inom den grundläggande utbildningen. Enligt förslaget ska utbildningsanordnarna ha tillgång till elevhälsans psykolog- och kurators-tjänster som anordnas av den kommun där skolan eller läroanstalten är belägen. Psykologens

och kurators tjänster ska kunna fås inom den tid som anges i lagen. I den föreslagna lagen föreskrivs därtill om möjligheten att nå hälsovårdare och läkare samt om kuratorernas behörighet.

Ett av målen med propositionen är att verksamheten ska genomföras mera systematiskt. I den föreslagna lagen föreslås det bestämmelser om den information om elevhälsan som ska tas med i den välfärdsplan för barn och unga som kommunen eller flera kommuner tillsammans ska göra upp enligt barnskyddslagen och som ska godkännas i respektive kommuns kommunfullmäktige. I planen ska ingå bland annat elevhälsans målsättning och de centrala principerna för det lokala arbetssättet, en uppskattning av det totala behovet av elevhälsa och de elevhälso-tjänster som finns tillgängliga samt åtgärder för ett förstärkt välbefinnande i studiemiljön och hos de studerande och ett förstärkt tidigt stöd till de studerande. Varje läroanstalt ska ha en elevhälsoplan som gäller genomförandet, utvärderingen och utvecklingen av elevhälsan.

En sektorsövergripande styrgrupp för elevhälsan ska ansvara för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av elevhälsan. Gruppen ska kunna vara gemensam för flera utbildningsanordnare eller de uppgifter som angetts för gruppen ska kunna skötas av någon annan grupp som lämpar sig för upp-

draget. Läroanstaltens elevhälsogrupp ska liksom för närvarande svara för planeringen, utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av elevhälsan. För behandlingen av enskilda studerandes ärenden ska man vid behov kunna bilda en expertgrupp. Dessa experter ska även kunna stödja undervisningspersonalen i ärenden som gäller arbetsron, disciplinen samt anordnandet och genomförandet av undervisningen vid skolan. I den föreslagna lagen föreskrivs det dessutom om dokumentering, registerföring och datasekretess i samband med elevhälsan samt betonas de studerandes och vårdnadshavarnas möjligheter att påverka i ärenden som rör elevhälsan. Utbildningsstyrelsen och Institutet för hälsa och välfärd ska ansvara för styrningen av elevhälsan på riksnivå.

Tillsynen av psykolog- och kuratorstjänsterna fastställs enligt social- och hälsovårdslagstiftningen. I propositionen föreslås därutöver att regionförvaltningsverken därtill på eget initiativ kan undersöka ifall elevvården i sin helhet skötts lagenligt. De som anordnar servicen ska ansvara för tillsynen genom egenkontroll.

I propositionen föreslås dessutom ändringar i lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen, lagen om yrkesutbildning, lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, barnskyddslagen, hälso- och sjukvårdslagen samt lagen om statsandel för kommunal basservice.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014 och avses bli behandlad i samband med den.

Den nya lagen föreslås träda i kraft vid ingången av augusti 2014.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Allmänt. Kulturutskottet välkomnar att regeringen genom propositionen vill sammanföra de för närvarande spridda bestämmelserna om elev- och studerandevård i en ny lag om elev- och studerandevård (elevhälsolagen). Utskottet instämmer i regeringens ståndpunkt att en enhetlig elevhälsolag stärker barnens och ungas jämställdhet och ger dem jämlika möjligheter att gå i skola och studera. Utskottet välkomnar också förslagen till att förbättra ställningen för studerande på andra stadiet genom utökade möjligheter för dem att få tillgång till psykolog- och kuratorstjänster inom elevhälsan som tillhandahålls av den kommun där läroanstalten är placerad.

Det är enligt utskottet nödvändigt att skolhälsovårds-, skolpsykolog- och skolkuratorstjänster finns att tillgå vid läroanstalterna för att servicen ska finnas nära eleverna som därmed når den lätt och snabbt. Att trygga tillräckliga personalresurser för elevvård är en central fråga med avseende på reformens funktionalitet.

Sammantaget anser utskottet propositionen vara behövlig och angelägen. Det tillstyrker lagförslagen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Elevvård enligt propositionen. Vid bedömningen av propositionen måste utgångspunkten ligga i hur den föreslagna elevhälsolagen förhåller sig till de grundläggande lagarna om undervisning, exempelvis lagen om grundläggande utbildning. I den föreslagna elevhälsolagen anges vad som enligt förslaget är en samlad elevhälsa 3 §. Den föreslagna lagen inverkar inte på de rättigheter och skyldigheter eleven har enligt lagen om grundläggande utbildning att delta i undervisningen. Skoldisciplinen och allmänt och intensifierat stöd till eleverna och de beslut som hänför sig dessa åtgärder och det yrkesövergripande samarbetet är en del av undervisningen och ingår alltså inte i den frivilliga och individuellt inriktade elevhälsan. När eleverna får intensifierat stöd iaktas bestämmelserna i lagen om grundläggande utbildning.

Utskottet noterar i första hand propositionens mål att överföra tyngdpunkten i elevhälsan från

dagens problemcentrering i riktning mot ett mera förebyggande förhållningssätt. Genom en generell elevhälsa ska man stödja hela skolsamfundet. Den elevhälsa som avses ska preciseras i den av utbildningsanordnaren godkända läroplanen och i praktiken genom den service som psykologer och kuratorer tillsammans med skol- och studerandehälsovård erbjuder.

I regeringspropositionen betonas det mångsektoriella, planmässiga samarbetet mellan de olika aktörerna inom elevhälsan och de studerande och deras vårdnadshavare, och vid behov även andra samarbetsparter. Det är viktigt att komma ihåg elevhälsans särprägel, som baserar sig på frivillighet och den intensiva inbördes dialogen mellan den studerande och läroanstalten. Frivillighet och dialog skapar förutsättningar för det tidiga ingripande och de förebyggande insatser som är syftet med elevhälsan. Ett uttryck för elevhälsans särprägel är också att den som handledande och stödjande verksamhet är en så kallad reell förvaltningsåtgärd och inte innefattar överklagbara förvaltningsbeslut. Därför innehåller propositionen inte heller någon bestämmelse om ändringssökande. Med avseende på uppfyllelsen av målen för elevhälsan understryker kulturutskottet också ett smidigt samarbete och ett friktionslöst utbyte av information med andra sektorer, som ungdomsväsendet och barnskyddet, men också med polisen.

Kulturutskottet understryker utvecklandet av en generellt inriktad elevhälsa grundad på aktionssätt och modeller som stöder sig på omfattande forskningsresultat. Dessa aktionssätt och modeller ska enligt undersökningar ha positiva effekter på samhörigheten i skolorna eller på att stärka elevernas resurser och öka lärarnas kompetens.

Utskottet konstaterar att en individuell elevhälsa har prioriterats vid sakkunnigutfrågningarna. I den presenterade reformen vill man dels betona och dels avgränsa de individuella elevhälsoåtgärderna från skolans övriga verksamhet. Enligt en utredning kan man ställvis i dagens stora grupper för elevhälsa behandla mycket olika typer av ärenden som anknyter till undervisning och anordnande av utbildning, varav en-

dast en liten del direkt gäller en enskild studerande. Grupperna behandlar bland annat regelmässigt frågor av arbetshandledningstyp, frågor om disciplin och arbetsro och beredning av administrativa beslut.

Regeringspropositionen grundar sig främst på principen att en individuell elevvård alltid ska ske med studerandens och vid behov vårdnadshavarens samtycke. Detta är mycket viktigt, eftersom dataskyddet, som hänför sig till skyddet av privatlivet, kräver att behandlingen av sekretessbelagda uppgifter i varje enskilt ärende ska följa gällande dataskyddsnormer. I fortsättningen måste också aktörerna vid läroanstalterna bli mera medvetna om de allmänna och specifika nivåerna av dataskydd som gäller.

Kulturutskottet instämmer i det som konstateras i social- och hälsovårdsutskottets utlåtande (ShUU 16/2013 rd), nämligen att en förutsättning för att en elevhälsa på frivillig basis ska ha framgång, är att den tillfredsställer såväl ett allmänt som den enskildes krav på konfidentialitet. Inom social- och hälsovården utgör konfidentialiteten och integritetsskyddet den etiska grunden och är avgörande för en framgångsrik verksamhet. Det gäller enligt social- och hälsovårdsutskottets utlåtande också de uppgifter inom den individuellt inriktade elevhälsan där tjänsterna i hög grad produceras av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården.

Kulturutskottet konstaterar att rätten att få information är en central fråga när en enskild studerandes situation behandlas i den sektorsövergripande arbetsgrupp som avses i 14 § 4 mom. i förslaget till elevhälsolag. För att arbetet ska lyckas är det av yttersta vikt att medlemmarna i den grupp som med elevens samtycke sätts ihop i enlighet med 23 § 2 mom. i lagförslaget får och får lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att individuellt inriktade insatser från elevhälsan ska kunna ordnas och genomföras till varandra. Uppgifterna ska också få lämnas ut till den myndighet som ansvarar för elevhälsan. Enligt kulturutskottets bedömning har tonvikten i diskussionen om propositionen i alltför hög grad legat på arbetet i den sektorsövergripande expertgruppen för den individuellt inriktade elev-

hälsan. När det gäller elevhälsa är det centrala ändå den individuellt inriktade, förebyggande elevhälsan där samtliga av skolans aktörer deltar, liksom det arbete som skolpsykolog, kurator och experter på skolhälsovård utför tillsammans med eleven.

För tydlighetens skull understyrker kulturutskottet att de särskilda bestämmelser om skydd för privatlivet som föreslås bli intagna i lagen om elev- och studerandevård inte påverkar utbildningsanordnarens rätt enligt lagen om grundläggande utbildning att få för utbildningen oundgängliga uppgifter.

I detaljmotiven behandlar kulturutskottet närmare den studerandes, lärarens och rektorns möjligheter att delta i den sektorsövergripande styrgruppens arbete.

Anordnandet av elevhälsan i kommunerna. I 9 § i elevhälsolagen föreslås bestämmelser om olika aktörers ansvar för att elevhälsan genomförs. Enligt 1 mom. svarar utbildningsanordnaren för att verksamheten för elevhälsan i enlighet med en läroplan genomförs. Utbildningsanordnaren ska anordna elevhälsan i samarbete med de myndigheter inom undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet som ansvarar för elevhälso-tjänsterna så att elevhälsan bildar en fungerande och sammanhängande helhet.

Enligt propositionen är det social- och hälsovårdsväsendet som i de flesta kommuner ansvarar för att anordna servicen. Avsikten med lagförslaget är ändå inte att ändra den praxis enligt vilken i synnerhet de största kommunerna har ordnat sin kuratorsverksamhet inom ramen för undervisnings- eller kulturväsendet. Det ska vara möjligt att fortsätta på det sättet.

Elevhälsolagen kommer inte heller att ändra på skyldigheten enligt hälso- och sjukvårdslagen att ordna skol- och studerandehälsovård. I propositionen föreslås att utbildningsanordnaren ska anordna elevhälsan i samarbete med de myndigheter inom undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet som ansvarar för elevhälso-tjänsterna.

I samband med hörandet av sakkunniga har oron för hur ansvaret för att anordna kurators-

och psykologtjänster inom elevhälsan ska förverkligas i praktiken och hur reformen påverkar elevernas och de studerandes faktiska möjligheter att få tillräckliga tjänster tillräckligt snabbt. Det finns en risk för att i synnerhet skolpsykologstjänsterna koncentreras till ett ställe långt från skolor och elever på ett sådant sätt att psykologernas arbetsinsats vid behov också kan användas för att betjäna andra klienter. Utskottet understryker att problemet just nu är tjänsternas otillräcklighet och skillnaderna i servicenivå mellan å ena sidan regionerna och å andra sidan kommunerna.

Kulturutskottet understryker att varje enhet inom förskoleundervisning, skola och läroanstalt enligt propositionen ska ha tillgång till en psykolog eller motsvarande kurator inom elevhälsan. Utskottet ser det som nödvändigt att de viktiga aktörerna inom elevhälsan, skolkuratorerna, skolpsykologerna och skolhälsovårdspersonalen är verksamma i skolorna. Utskottet understöder förslaget att eleverna och de studerandena ska kunna komma till en psykolog, kurator eller hälsovårdare inom en viss föreskriven tid. Det är absolut nödvändigt att de här centrala aktörerna är en permanent del av skolsamfundet. Praxis får inte leda till att t.ex. psykologtjänsterna ges i skolan enligt en jourprincip.

Personuppgiftslagen, förordningen om patientjournaler samt lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården ställer stora krav på den registeransvarige för register som innehåller känsliga personuppgifter. De gäller bland annat informationsskydd och informationssäkerhet i fråga om patientuppgifter, underhåll av användar- och överlåtelseloggar och aktiv loggövervakning. Den registeransvarige ska också styra personalen att göra de registreringar som förordningen om patientjournaler kräver när det gäller informationssäkerhet. Lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården gäller alla elektroniskt lagrade patientuppgifter, även sådana som psykologer satt upp. De ska senast den 1 september lagras i Nationella hälsoarkivet (KanTa) som i framtiden ska innehålla alla elektroniska patientjournaler.

Kulturutskottet betonar kommunernas beslutsrätt när det gäller frågan om förvaltning för skolpsykologerna. För närvarande varierar praxis från en kommun till en annan så att det finns skolpsykologer både inom undervisningsväsendet och hälsovårdsväsendet. Utskottet konstaterar att det går att ordna med psykologtjänster i skolorna exempelvis så att hälsovårdsväsendet ordnar tjänsterna genom att köpa den av undervisningsväsendet, som i sin tur producerar dem. Utskottet ser det också som en möjlighet att hälsovårdsväsendet skulle ta hand om uppdraget som registeransvarig när det gäller skolpsykologerna trots att utbildningsväsendet ansvarar för att avlöna dem och också i andra avseenden axlar arbetsgivaransvaret. Kulturutskottet finner det inte lämpligt att elevhälsolagen uppställer hinder i detta avseende för kommunernas beslutsrätt, under förutsättning att man vid anordnandet av funktionerna också beaktar de ovan nämnda bestämmelserna som gäller informationsskydd och -säkerhet för patientjournaler och -register. Utskottet föreslår en paragrafändring i lagförslag 1 med anledning av detta.

Enligt gällande lagstiftning är utbildningsanordnaren i privata skolor och statliga grundskolor skyldiga att ordna kurators- och psykologtjänster. Utbildningsanordnarna betalar tjänsterna med de hemkommunsersättningar som de får. Om de privata skolorna och de statliga grundskolorna överförs till att omfattas av kommunala psykolog- och kuratorstjänster krävs det enligt propositionen ändringar i det gällande systemet för hemkommunsersättningar.

De sakkunniga som utskottet har hört har varit särskilt oroade över hur kostnaderna fördelas mellan den kommun som ordnar utbildningen och den studerandes hemkommun. Utskottet konstaterar att regeringen i lagförslag 8 om lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009) föreslår en ändring som möjliggör fakturering kommunerna emellan i situationer där en kommun har ordnat psykolog- och kuratorstjänster för elever eller studerande från en annan kommun. På detta sätt säkerställer man enligt utskottets bedömning att de kommuner

som får ta emot ett stort antal studerande från andra kommuner inte försätts i en oskälig situation.

Av propositionen framgår det att när de ekonomiska konsekvenserna har beräknats har man utgått från att elever inom den grundläggande utbildningen redan nu har rätt till tillräckliga psykolog- och kuratorstjänster. När man räknat över utgifterna har man därför inte beaktat att vissa kommuner de facto inte har erbjudit tillräckliga sådana tjänster. Enligt propositionen ska de kalkylerade kostnaderna för kommunerna ersättas upp till 50 procent. Kulturutskottet är bekymrat över den framtida nivån på elev- och studerandehälsovårdens tjänster i synnerhet i kommuner där servicenivån redan nu har varit för låg i förhållande till behovet och som därmed drabbas hårdare av de krav på servicenivå som propositionen nu ställer.

Utskottet understryker särskilt att det i framtiden måste utbildas tillräckligt många personer som uppfyller de preciserade behörighetsvillkoren för skolkuratorer. Utskottet påpekar att prevention och tidigt ingripande rentav kan vara av avgörande betydelse för en ung människas framtid och anser det därför synnerligen viktigt med en omfattande uppföljning av reformens effekter på den faktiska effektiviseringen av elevhälsan, hur tillgången till tjänster utvecklas och verksamheten resurseras.

Utskottet föreslår att ett uttalande godkänns. (*Utskottets förslag till uttalande*).

Detaljmotivering

1. Lag om elev- och studerandevård

1 §. *Lagens tillämpningsområde*. Lagen ska tillämpas på all undervisning enligt lagen om grundläggande utbildning. Utskottet föreslår därför att bestämmelsen i 1 mom. formuleras om enligt detta syfte.

3 §. *En samlad elevhälsa*. Utskottet formulerar om 1 mom. Ändringen påverkar inte den svenska lagtexten.

5 §. *Individuellt inriktad elevhälsa.* Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår att 1 mom. preciseras så att 2 punkten anger att det gäller psykolog- och kuratorstjänster inom elevhälsan. Vidare föreslår utskottet att momentet får en ny punkt 4 om att individuellt inriktad elevhälsa även avser de social- och hälsovårdstjänster vid specialläroanstalter som nämns i 10 §.

6 §. *Elevhälsa i enlighet med en läroplan.* Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår att det i paragrafen tas in en hänvisning till lagstiftningen om utbildning.

10 §. *Social- och hälsovårdstjänster för att stödja undervisningen och utbildningen i specialläroanstalter.* Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår att ett nytt 4 mom. införs om att utbildningsanordnaren ska se till att de som har hand om elevhälsa har tillgång till adekvata databehandlingstjänster.

13 §. *Elevhälsoplan.* För att förtydliga bestämmelsen ändrar utskottet 3 mom. Ändringen innebär att Utbildningsstyrelsen ska meddela föreskrifter om hur hela planen ska utarbetas

14 §. *Elevhälsogrupper.* Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår 4 mom. förtydligas till att sammansättningen av den sektorsövergripande expertgruppen som tillsätts från fall till fall ska vara beroende av samtycke från den studerande eller vårdnadshavarens samtycke. För att frivillig individuellt inriktad elevhälsa ska ge goda resultat måste det finnas allmän och individuell konfidentialitet.

I motiven till propositionen (s. 60) säger regeringen vidare att ingen som fattar administrativa beslut på läroanstalten får ingå i den sektorsövergripande expertgruppen med hänvisning till elevernas integritet och ärendenas konfidentialitet. Detta motiveras enligt uppgifter till utskottet med förbudet (23 §) i offentlighetslagen

(621/1999) att utnyttja sekretessbelagda uppgifter.

Enligt ett expertyttrande till utskottet är den allmänna rättsligt förpliktande principen att allmänna förvaltningslagar ska tillämpas på all förvaltning. Det ingår alltså tjänstemännens och förtroendevaldas rättsliga förpliktelser att följa förpliktelserna i dessa lagar. Brott mot förpliktelserna är underkastad tjänsteplikten. Bestämmelsen om ändamålsbundenhet i 7 § i personuppgiftslagen (523/1999) förbjuder att uppgifter inom elevvården används för något annat ändamål än elevvård. Denna lagfästa skyldighet berör också medlemmarna i expertgruppen direkt. Också de särskilda restriktionerna enligt 12 § i samma lag i att behandla känsliga uppgifter gäller dem.

Enligt 23 § 3 mom. i offentlighetslagen får en medlem i expertgruppen med tillgång till uppgifter inom elevvården inte använda dem för att skaffa sig själv eller någon annan fördel eller för att skada någon annan. Dessutom för medlemmarna använda uppgifterna uteslutande för elevvård, eftersom de är sekretessbelagda.

Enligt expertinformation till utskottet förefaller det relativt allmänt formulerade förbudet i propositionsmotiven att vara delaktig i annat beslutsfattande gällande en elev mycket överdrivet och det kan därför inte anses vara motiverat eller överlag nödvändigt.

I yttrandet understryks det också att en handläggare enligt förvaltningslagen (434/2003) är jävig om tilltron till hans eller hennes opartiskhet av något annat särskilt skäl äventyras. Med avseende på jävsbestämmelserna varken kan eller får någon vara jävig på grund av att ha fått del av en viss information i sitt tjänsteuppdrag. Lärare och rektor blir inte jäviga att fatta förvaltningsbeslut om en elev om de har uppgifter om eleven i egenskap av medlemmar i en sektorsövergripande expertgrupp. Däremot gäller förbudet och restriktionerna att använda uppgifterna också lärare och rektorer som är eller har varit medlemmar i en expertgrupp.

Kulturutskottet anser det nödvändigt att understryka förbudet och restriktionerna att använ-

da uppgifterna och föreslår att paragrafen får ett nytt 6 mom. om detta.

16 §. Kontakt för att anlita elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster. Syftet med paragrafen är att säkerställa att de studerande faktiskt har tillgång till psykolog- och kuratorstjänster. Det är dock frivilligt att anlita elevvården och de studerande är därför inte skyldiga att utnyttja möjligheten att prata med en psykolog eller en kurator. Utskottet menar att också olika typer av studiesvårigheter indirekt eller direkt kan signalera ett stödbehov. Följaktligen föreslår kulturutskottet i likhet med social- och hälsovårdsutskottet att studiesvårigheter nämns i 1 mom. som orsak för att kontakta en psykolog eller kurator inom elevhälsan.

18 §. De studerandes och deras lagliga företrädares ställning inom elevhälsan. Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår att paragrafen får ett nytt 3 mom. om att vårdnadshavaren inte har rätt att förbjuda en minderårig att anlita elevhälsan.

19 §. Behandling av elevhälsoärenden som gäller enskilda studerande. Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår att 1 mom. ändras för att understryka att det krävs samtycke av den studerande, eller av dennes vårdnadshavare om den studerande inte har förutsättningar att bedöma innebörden av sitt samtycke, för att ett ärende ska kunna behandlas i en sektorsövergripande expertgrupp.

På grund av ändringen i 1 mom. föreslår utskottet en teknisk ändring i 2 mom.

21 §. Elevhälsans register. Utskottet understryker att kommunerna har beslutanderätt när de ordnar elevhälsotjänster. Följaktligen föreslår utskottet att 2 mom. ändras så att ett organ i den kommun som ordnat tjänsten ska vara registransvarig för patientregistret. Med den formuleringen utgör momentet inget hinder för psykologer att arbeta inom utbildningssektorn.

Propositionen har ingen bestämmelse om möjligheten att ge ut eller få uppgifter med hjälp av teknisk anslutning. En sådan bestämmelse bör

finnas för att målen med elev- och studerandevården ska kunna uppfyllas. Utskottet föreslår därför ett nytt 5 mom. som tillåter att information förs över från registren via teknisk anslutning.

23 §. Rätt till undantag från sekretessen. Utskottet föreslår en teknisk ändring i 1 mom. eftersom momentet är tänkt att hänvisa till 7 kap. i offentlighetslagen.

24 §. Riksomfattande styrning. I 2 mom. föreskrivs det att Institutet för hälsa och välfärd ska styra och utveckla tjänsterna enligt 7 och 8 §. Utskottet vill understryka att tjänsterna är en viktig del av välbefinnandet och gemenskapen i skolan. Därför bör också Utbildningsstyrelsen vara med och styra och utveckla. Utskottet föreslår att momentet ändras till att styrningen och utvecklingen ska ske i samråd med Utbildningsstyrelsen.

25 §. Uppföljning och utvärdering av elevhälsan. För närvarande pågår ett arbete för att omorganisera utvärderingen av utbildningen. Därför är det inte rätt att nämna Utbildningsstyrelsen. i likhet med social- och hälsovårdsutskottet föreslår kulturutskottet att bestämmelsen i stället talar om utbildningsmyndigheterna.

26 §. Tillsyn över elevhälsan. Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår att paragrafen preciseras.

Övergångsbestämmelserna. Övergångsbestämmelsen är tänkt att trygga läget för de som eventuellt mycket länge har arbetat som kuratorer, men inte har den behörighet som den nya lagen kräver.

2. Lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning

Ingressen. Utskottet har tidigare föreslagit att lagförslagen i proposition RP 66/2013 rd godkänns. Där ändras delvis samma bestämmelser som i denna proposition, men det har inte beak-

tats i ingressen och utskottet synkroniserar därför ingresserna i de båda lagförslagen.

16 a §. Intensifierat stöd. Enligt 16 a § 2 mom. i den gällande lagen inleds och anordnas intensifierat stöd efter yrkesövergripande behandling inom elevvårdsarbetet enligt 31 a § 1 och 2 mom. och utifrån en pedagogisk bedömning. Elevhälsa enligt propositionen är frivillig. Propositionen avser emellertid inte att göra det intensifierade stödet frivilligt. Följaktligen föreslår utskottet att formuleringen ändras till att frågan om att inleda och anordna intensifierat stöd ska behandlas genom yrkesövergripande samarbete tillsammans med yrkesutbildade personer inom elevvården. På så sätt avser formuleringen inte elevvård utan konsultation tillsammans med yrkesutbildade personer inom elevvården.

17 §. Särskilt stöd. I 17 § 3 mom. i den gällande lagen sägs det att en utredning genom yrkesövergripande samarbete inom elevvården om det intensifierade stöd eleven fått och om helhetssituationen för eleven ska göras innan beslutet om särskilt stöd fattas. Bestämmelsen kräver att frågan behandlas av elevvården. Med hänvisning till det som sägs ovan om 16 a § föreslår utskottet att formuleringen ändras till att utredningen ska göras genom yrkesövergripande samarbete tillsammans med yrkesutbildade personer inom elevvården, det vill säga konsultation tillsammans med yrkesutbildade personer inom elevvården.

40 §. Hemlighållande och behandling av personuppgifter. Utskottet hänvisar till utlåtandet från social- och hälsovårdsutskottet och föreslår att 2 mom. preciseras med rektorn rätt att av dem som deltar i elevhälsoarbetet få uppgifter som är nödvändiga för att ordna undervisningen för eleven ändamålsenligt.

41 a §. Dataöverföring med hjälp av teknisk anslutning. (Ny). Som utskottet säger i motiven till lagförslag 1 säger propositionen ingenting om möjligheten att ge ut eller få uppgifter med hjälp av teknisk anslutning. För att målen med elev- och studerandevården ska gå att uppfylla måste den

här möjligheten finnas och tas in i lagen. Utskottet föreslår alltså en bestämmelse som tillåter att uppgifter i registren också ges ut med hjälp av teknisk anslutning.

3. Lag om ändring av gymnasielagen

Lagrubriken. Utskottet hänvisar till ändringarna och samordningen i ingressen i lagförslag 2 och föreslår att lagrubriken ändras.

Ingressen. Utskottet hänvisar till motiven till ingressen i lagförslag 2 och föreslår att samma ändringar införs i ingressen till lagförslag 3.

33 a §. Dataöverföring med hjälp av teknisk anslutning. (Ny). Utskottet hänvisar till motiven till 41 a § i lagförslag 2 och föreslår att ett likadant tillägg görs i det här lagförslaget.

4. Lag om ändring av lagen om yrkesutbildning

Lagrubriken. Utskottet hänvisar till ändringarna och samordningen i ingressen i lagförslag 2 och föreslår att lagrubriken ändras.

Ingressen. Utskottet hänvisar till motiven till ingressen i lagförslag 2 och föreslår att samma ändringar införs i ingressen till lagförslag 3.

43 a §. Dataöverföring med hjälp av teknisk anslutning. (Ny). Utskottet hänvisar till motiven till 41 a § i lagförslag 2 och föreslår att ett likadant tillägg görs i det här lagförslaget.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 5—8 utan ändringar,

godkänner lagförslag 1—4 med ändringar (*Utskottets ändringsförslag*) och

godkänner ett uttalande (*Utskottets förslag till uttalande*).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag om elev- och studerandevård

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs det om den rätt till elevhälsa som gäller för *elever* inom den undervisning och utbildning som avses i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) och för de studerande inom den utbildning som avses i gymnasielagen (629/1998) och lagen om yrkesutbildning (630/1998).

(2 och 3 mom. som i RP)

2 §

(Som i RP)

3 §

En samlad elevhälsa

Med elevhälsa avses främjande och upprätthållande av de studerandes studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödjande verksamheter inom läroanstalten. Med elevhälsa avses i denna lag *såväl* elevvård enligt lagen om grundläggande utbildning *som* elevvård enligt gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning.

(2—4 mom. som i RP)

4 §

(Som i RP)

5 §

Individuellt inriktad elevhälsa

Med individuellt inriktad elevhälsa avses i denna lag att en enskild studerande tillhandahålls

(1 punkten som i RP)

2) psykolog- och kuratorstjänster *inom elevhälsan*,

3) sektorsövergripande individuellt inriktade insatser från elevhälsan, *och*

4) *social- och hälsovård som avses i 10 § och anordnas av utbildningsanordnaren. (Ny)*

(2 mom. som i RP)

6 §

Elevhälsa i enlighet med en läroplan

Med elevhälsa i enlighet med en läroplan avses verksamhet för att stödja det generella och det individuella välbefinnandet samt uppkomsten av en sund och trygg inlärningsmiljö, främja den psykiska hälsan och förebygga marginalisering samt främja välbefinnandet inom läroanstalten. Med hjälp av elevhälsa i enlighet med en läroplan kan man stödja inläring samt i ett så tidigt skede som möjligt identifiera, lindra och förebygga hinder för inläring, inläringssvårigheter och andra studierelaterade problem. *Närmare bestämmelser om undervisningen och stödsatser för inläringen ingår i utbildningslagarna och de grunder för läroplanerna som upprättats på grundval av dem.*

7 och 8 §

(Som i RP)

2 kap.

Anordnande av elevhälsa

9 §
(Som i RP)

10 §

Social- och hälsovårdstjänster för att stödja undervisningen och utbildningen i specialläroanstalter

(1—3 mom. som i RP)

En utbildningsanordnare som avses i 1 mom. ska se till att de som arbetar med elevhälsa enligt 1 och 2 mom. har tillgång till behövliga databehandlingstjänster för att den information som uppkommer i arbetet på lämpligt sätt ska kunna behandlas och lagras i särskilda delregister för elevhälsa som är avsedda att användas av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. (Nytt)

11 och 12 §
(Som i RP)

13 §

Elevhälsoplan

(1 och 2 mom. som i RP)

Utbildningsstyrelsen ska i grunderna för läroplanen ange hur *elevhälsoplanen* ska utarbetas.
(4 mom. som i RP)

14 §

Elevhälsogrupper

(1—3 mom. som i RP)

Ärenden som gäller utredande av behovet av stöd och anordnande av elevhälsotjänster för en enskild studerande eller en viss grupp av studerande behandlas av en sektorsövergripande expertgrupp som tillsätts från fall till fall. *Experter får utnämnas till medlemmar i gruppen bara med samtycke av den studerande eller, om han*

eller hon inte har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, med samtycke av vårdnadshavaren. Expertgruppen utser inom sig en ansvarsperson.

(5 mom. som i RP)

En medlem i en expertgrupp som avses i 4 mom. får inte använda de sekretessbelagda uppgifter som han eller hon får tillgång till som medlem i gruppen för något annat ändamål än elevhälsa. (Nytt)

3 kap.

Genomförande av individuellt inriktad elevhälsa

15 §
(Som i RP)

16 §

Kontakt för att anlita elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster

Om en anställd vid läroanstalten eller inom elevhälsan bedömer att det behövs psykolog- eller kuratorstjänster inom elevhälsan för att förebygga eller övervinna *studiesvårigheter* eller sociala eller psykiska svårigheter hos en studerande, ska den anställda tillsammans med den studerande utan dröjsmål kontakta elevhälsans psykolog eller kurator och lämna de uppgifter som den anställda känner till och som behövs för bedömning av behovet av stöd.

(2—4 mom. som i RP)

17 §
(Som i RP)

18 §

De studerandes och deras lagliga företrädares ställning inom elevhälsan

(1 och 2 mom. som i RP)

Vårdnadshavaren har inte rätt att förbjuda en minderårig att anlita elevhälsotjänster. (Nytt)

19 §

Behandling av elevhälsoärenden som gäller enskilda studerande

När en sektorsövergripande expertgrupp som tillsatts för att stödja en enskild studerande behandlar ett ärende ska behandlingen basera sig på samtycke av den studerande, eller om han eller hon inte har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, på samtycke av vårdnadshavaren.

Med specifikt skriftligt samtycke av den studerande får (utesl.) behövliga samarbetsparter inom elevhälsan eller den studerandes närstående delta i behandlingen av ett ärende som gäller den studerande. Om en minderårig eller en annars omyndig på grund av sin ålder eller utvecklingsnivå inte har förutsättningar att självständigt bedöma sakens betydelse, kan vårdnadshavaren eller en annan laglig företrädare ge samtycke till detta i den minderårigas eller den omyndigas ställe.

(3 mom. som i RP)

20 §
(Som i RP)

21 §

Elevhälsans register

(1 mom. som i RP)

De journalhandlingar som avses i 20 § 2 mom. införs i ett patientregister för vilket *det kommunala organ* som tillhandahållit servicen eller, i de fall som avses i 10 §, utbildningsanordnaren är registeransvarig. De klientjournaler för elevhälsans kurator som avses i 20 § 2 mom. införs i ett klientregister för elevhälsans kurator för vilket *det kommunala organ* som tillhandahållit servicen eller, i de fall som avses i 10 §, utbildningsanordnaren är registeransvarig.

(3 och mom. som i RP)

Uppgifter ur de register som avses i denna lag får lämnas ut med hjälp av teknisk anslutning till den som har rätt att få uppgifterna. Innan en sådan teknisk anslutning öppnas ska den som läm-

nar ut uppgifterna försäkra sig om att uppgifterna kommer att skyddas på behörigt sätt. (Nytt)

22 §
(Som i RP)

23 §

Rätt till undantag från sekretessen

(Ändringen påverkar inte den svenska lagtexten.)

(2 och 3 mom. som i RP)

4 kap.

Styrning och tillsyn

24 §

Riksomfattande styrning

(1 mom. som i RP)

Institutet för hälsa och välfärd styr och utvecklar de elevhälsotjänster som avses i 7 och 8 § i *samarbete med Utbildningsstyrelsen*.

25 §

Uppföljning och utvärdering av elevhälsan

(1 och 2 mom. som i RP)

Utbildningsanordnaren ska trots sekretessbestämmelserna på begäran lämna *utbildningsförvaltningsmyndigheten* och Institutet för hälsa och välfärd de uppgifter som behövs för den riksomfattande utvärderingen, utvecklingen, statistikföringen och uppföljningen av elevhälsan.

26 §

Tillsyn över elevhälsan

(1 mom. som i RP)

Bestämmelser som gäller *styrning och tillsyn* över de elevhälsotjänster som anges i 7 och 8 § finns i 3 § i socialvårdslagen (710/1982) och i 2 § i folkhälsolagen (66/1972).

(3 mom. som i RP)

5 kap.
Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

27 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

28 §

(1 mom. som i RP)

Trots vad som föreskrivs i 7 § 2 mom. får den som vid denna lags ikraftträdande har skött kuratorsuppgifter i ett tjänste- eller arbetsavtalsförhållande i minst två års tid omedelbart före ikraftträdandet fortsätta sköta uppgifterna i samma tjänste- eller arbetsavtalsförhållande *så länge som tjänste- eller arbetsavtalsförhållandet fortgår utan avbrott. Den som har innehaft uppgifterna i mindre än två år får fortsätta sköta uppgifterna i samma tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till och med den 31 juli 2018.*

2.

Lag

om ändring av lagen om grundläggande utbildning

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) (*utesl.*) 31 a § 2—4 mom., sådana de lyder, (*utesl.*) 31 a § 2 mom. i lag 1352/2010 och 31 a § 3 och 4 mom. i lag 642/2010, och *ändras* 16 a § 2 mom., 17 § 3 mom., 31 a § 1 mom., 40 § 2 och 4 mom. och 42 § 1 mom., sådana de lyder, 16 1 § 2 mom., 17 § 3 mom. och 40 § 2 och 4 mom. i lag 642/2012, 31 a § 1 mom. i lag 477/2003, och 42 § 1 mom. i lag 1444/2009, (*utesl.*)
fogas till lagen en ny 41 a § som följer:

16 a § (Nytt)

Intensifierat stöd

Intensifierat stöd inleds och anordnas *yrkesövergripande* utifrån en pedagogisk bedömning i *samarbete med yrkesutbildade personer inom elevvården*.

17 § (Nytt)

Särskilt stöd

Ett beslut om särskilt stöd får inte meddelas innan utbildningsanordnaren hört eleven och dennes vårdnadshavare eller lagliga företrädare

enligt 34 § i förvaltningslagen (434/2003), fått en utredning om elevens framsteg vid inläringen som lämnas av dem som ansvarar för elevens undervisning samt en utredning genom yrkesövergripande samarbete *tillsammans med yrkesutbildade personer inom elevvården* om det intensifierade stöd eleven fått och om helhetssituationen för honom eller henne. Utifrån dessa uppgifter ska utbildningsanordnaren bedöma behovet av särskilt stöd (*pedagogisk utredning*). Den pedagogiska utredningen ska vid behov kompletteras med ett psykologiskt eller medicinskt expertutlåtande eller en motsvarande social utredning.

31 a §
 (Som i RP)

40 §

Hemlighållande och behandling av personuppgifter

— — — — —
 Oberoende av 1 mom. eller vad som särskilt bestäms om sekretess har de som deltar i elevvårdsarbetet för en elev rätt att av varandra få och till varandra samt elevens lärare, rektorn och den myndighet som ansvarar för undervisningen och verksamheten enligt denna lag ge ut information som är nödvändig för att ändamålsenligt ordna undervisningen för eleven.

— — — — —
 (4 mom. som i RP)

41 a § (Nytt)

Dataöverföring med hjälp av teknisk anslutning

Uppgifter ur de register som avses i denna lag får lämnas ut med hjälp av teknisk anslutning till den som har rätt att få uppgifterna. Innan en sådan teknisk anslutning öppnas ska den som lämnar ut uppgifterna försäkra sig om att uppgifterna kommer att skyddas på behörigt sätt.

42 §
 (Som i RP)

Ikraftträdande
 (Som i RP)

3.

Lag**om ändring av (utesl.) gymnasielagen**

I enlighet med riksdagens beslut
 (utesl.)

ändras i gymnasielagen (629/1998) 29 a §, sådan den lyder i lag 478/2003, samt fogas till lagen en ny 33 a §, som följer:

29 a §
 (Som i RP)

33 a § (Nytt)

Dataöverföring med hjälp av teknisk anslutning

Uppgifter ur de register som avses i denna lag får lämnas ut med hjälp av teknisk anslutning till

den som har rätt att få uppgifterna. Innan en sådan teknisk anslutning öppnas ska den som lämnar ut uppgifterna försäkra sig om att uppgifterna kommer att skyddas på behörigt sätt.

Ikraftträdande
 (Som i RP)

4.

Lag

om ändring av (*utesl.*) lagen om yrkesutbildning

I enlighet med riksdagens beslut
(*utesl.*)
ändras i lagen om yrkesutbildning (630/1998) 37 a §, sådan den lyder i lagarna 479/2003 och 1351/2010, samt
fogas till lagen en ny 43 a §, som följer:

37 a §
(Som i RP)

den som har rätt att få uppgifterna. Innan en sådan teknisk anslutning öppnas ska den som lämnar ut uppgifterna försäkra sig om att uppgifterna kommer att skyddas på behörigt sätt.

43 a § (Nytt)

Dataöverföring med hjälp av teknisk anslutning

Ikraftträdande
(Som i RP)

Uppgifter ur de register som avses i denna lag får lämnas ut med hjälp av teknisk anslutning till

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att undervisnings- och kulturministeriet följer hur reformen påverkar dels resultaten och

effektiviteten inom elevvården, dels personalbemanningen och tillgången till tjänster i olika delar av landet och lämnar en utredning till kulturutskottet vårsessionen 2018.

Helsingfors den 11 december 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Ritva Elomaa /saf
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /saml
Pauli Kiuru /saml
Kimmo Kivelä /saf

Sanna Lauslahti /saml (delvis)
Silvia Modig /vänst (delvis)
Mika Niikko /saf
Mikaela Nylander /sv
Tuula Peltonen /sd
Tuomo Puumala /cent
Simo Rundgren /cent
Pauliina Viitamies /sd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila
utskottsråd Kaj Laine.